

Зубар І. В.,

здобувач кафедри міжнародного права

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АФРИКАНСЬКОЇ ПІДСИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В РАМКАХ СУЧАСНОГО УНІВЕРСАЛЬНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Анотація. У другій половині ХХ століття відбувся новий етап розвитку регіоналізму в міжнародному праві. Активна правотворча та правозастосовна діяльність африканських міжнародних регіональних організацій сприяла та продовжує сприяти формуванню та становленню африканської підсистеми міжнародного права. У статті досліджується питання взаємодії універсальних та африканських регіональних міжнародно-правових норм, а також особливості розвитку африканської підсистеми міжнародного права на сучасному етапі.

Ключові слова: універсальне міжнародне право, регіональні організації, африканське право, Африканський Союз.

Постановка проблеми. Особливістю історичного розвитку міжнародного права був регіональний характер його становлення. Цьому сприяла низка факторів, зокрема той факт, що у різних географічних регіонах у рамках порівняно невеликих груп держав створювалися окремі центри міжнародного життя, які підтримували між собою більш або менш тісні міжнародні зв'язки, в межах яких почали формуватись інститути міжнародного права [1, с. 8]. Формуванню певних регіональних норм у стародавній період, як і сьогодні, сприяла географічна наближеність держав певного регіону, їхня культурна схожість або спорідненість, спільний або схожий суспільно-історичний розвиток. Саме в межах регіонів формувалися та створювалися перші норми регулювання правовідносин спочатку між племенами, містами, а згодом і між державами. Поступово такі норми розвивалися та доповнювалися і згодом стали складовими міжнародного права, яке набуло ознак універсальності. І тому, як стверджував І.І.Лукашук, універсальна нормативна система увібрала у себе досвід, накопичений регіональними системами. Цей процес відбувається і сьогодні [2, с. 145].

Виклад основного матеріалу дослідження. Так, у другій половині ХХ століття не тільки з'явилася велика кількість міжнародних організацій, а і якісно змінилась їхня роль у процесах міжнародної правотворчості. Стаття 6 Віденської конвенції 1986 року про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями передбачає, що «правоздатність міжнародних організацій укладати договори регулюється відповідними правилами цих організацій». Відповідно до статті 2 цієї ж конвенції до правил організацій також відносять установчі акти організації, відповідні рішення та резолюції, а також їхню сталу практику [3].

Якщо говорити про універсальні міжнародні організації, то напевно варто наголосити на їхній першочерговій ролі у формуванні та становленні загальнообов'язкових для всієї міжнародної спільноти таких універсальних міжнародно-правових норм, як *jus cogens* та *erga omnes*, а також на їх вагомій ролі у визна-

ченні подальших загальних тенденцій у розвитку міжнародного права, зокрема шляхом розробки, підготовки та затвердження типових конвенцій, модельних кодексів, стандартів, проведення аналітичних досліджень та підготовки доповідей щодо найбільш проблемних питань, які можуть виникати у процесі застосування міжнародно-правових норм. Саме за допомогою універсальних міжнародних організацій та в рамках їх діяльності державам вдається визначати та створювати ту універсальну міжнародно-правову систему, в межах якої діють всі актори міжнародних відносин, зокрема і регіональні організації.

У науці міжнародного права регіональні аспекти його розвитку досліджувалися багатьма вченими, серед яких: Л. Опенгейм, А. Фердросс, Д. Анцилотті, Д.Б. Левін, Ю.Я. Баскін, Д.І. Фельдман, М.О. Ушаков, А.П. Мовчан, В.Г. Буткевич, О.В. Буткевич, А.І. Дмитрієв, Ю.А. Дмитрієва, О.В. Задорожній, К.С. Колісніченко, І.І. Лукашук, В.В. Мицик, М.Н. Шоу, Х. Штайгер, А.А. КансадоТріндаде, К.Г. Лі, П.М. Дюпюї, А. Орахелашвілі, М. Коскенніємі, Р.П. Ананд та багато інших. Значну увагу науковці також приділяли діяльності міжнародних регіональних організацій та їх участі у правотворчих та правозастосовних процесах у певних окремих регіонах. Так, діяльність європейських регіональних організацій досліджувало багато вчених, серед яких: В.І. Муравйов, Л.Г. Заблоцька, О.М. Шпакович, А.Л. Федорова, Т.І. Шинкаренко, М.М. Гнатовський, Л.М. Ентін, М. Гердеген, Ф. Бенуа-Ромер; питання діяльності американських регіональних організацій досліджувалося такими вченими, як П.Дж. Мейер, африканських організацій – Г.М. Костюніна, Р. Фрімпонг Оппонг, Д. Кувалі, Б. Кіоко, арабських організацій – М.В. Жданов, А. Абу-аль Хадж, А.Н. Бен Хомайд, В. Чен, Дж. Жао.

Метою зазначеної статті є дослідження міжнародно-правових аспектів та особливостей функціонування африканської підсистеми міжнародного права в рамках сучасного універсального правопорядку.

Документом конституційного характеру для універсального міжнародного права є Статут ООН, який закріпив основні та фундаментальні принципи сучасного універсального правопорядку, в рамках яких відбувається становлення та розвиток регіональних підсистем міжнародного права, зокрема й африканського, а саме:

– принцип підтримання миру та безпеки, що закріплений у статті 1 пункті 1 Статуту ООН, також відображений у статті 4 пункті (і) Установчого акту Африканського Союзу (АС) [4];

– принцип заборони застосування сили або погрози силою, що закріплений у статті 2 пункті 2 Статуту ООН, також відображений у статті 4 пункті (f) Установчого акту АС [4];

– принцип мирного вирішення спорів, що закріплений у статті 1 пунктах 1, 2, 3 та статті 33 Статуту ООН, також відображений у статті 4 пункті (e) Установчого акту АС [4];

– принцип забезпечення поваги та дотримання прав людини та основних свобод, що закріплений у статті 1 пункті 3 Статуту ООН, також відображений у статті 4 пунктах (l), (m) Установчого акту АС [4];

– принцип суверенної рівності держав, що закріплений у статті 2 пункті 1 Статуту ООН, також відображений у статті 4 пункті (a) Установчого акту АС [4].

Зокрема, важливу роль в активних регіональних інтеграційних процесах в африканському регіоні відіграла та відіграє Економічна комісія ООН для Африки, з урахуванням рекомендацій якої в основу статуту Організації африканської єдності (1963 року) було покладено принцип регіоналізму та визначено стратегічну ціль створення спільного Африканського Союзу.

У період 1990-их років створення нових інтеграційних об'єднань в африканському регіоні було здебільшого спрямоване на взаємовигідне економічне співробітництво, на формування більш великого ринку збуту, підвищення ролі держав в економічному розвитку певної групи держав [5, с. 1–4]. За підрахунками ЕКА ООН на території африканського континенту діє близько 14 міжурядових організацій: «Не дивлячись на те, що Африканський Союз визнає тільки 8 [регіональних економічних співтовариств], наразі в межах континенту діють 14 міжурядових організацій, діяльність яких пов'язана з питаннями регіональної інтеграції, з численними угодами та протоколами, що регулюють такі відносини між ними та між ними і державами-членами. Таке збільшення кількості інституцій та протоколів означає, що з 53 держав-членів Африканського Союзу 26 є членами від двох до чотирьох таких міжурядових організацій, 20 – членами трьох таких організацій, 1 – членом чотирьох таких організацій» [6].

Організація африканської єдності (що наразі Африканський Союз) була створена ще у 1963 році. Основною метою Організації африканської єдності (ОАЄ) була координація та посилення співробітництва між державами-членами з метою покращення життя народів. Задля цього вони об'єдналися, щоб «координувати та гармонізувати їхні загальні політики» в економічній та інших сферах. Проте аж до 1980 року жодного вагомого кроку в напрямку загальної економічної інтеграції в межах континенту не було вжито. До цього часу приймалися різні резолюції та декларації для просування інтеграції, та виникла велика кількість субрегіональних економічних співтовариств. І вже під час саміту у 1980 році в рамках ОАЄ було ухвалено Лагоський План Дій, який завершився підписанням Договору про створення Африканського Економічного Співтовариства (Договір АЕС). Договір АЕС набув чинності у травні 1994 року. Договір передбачав створення інтеграційного економічного простору на теренах всієї Африки. Після створення Африканського Союзу (АС) у 2002 році АЕС стало невід'ємною частиною його конституційної структури.

Таким чином, з метою оптимізації та раціоналізації значної кількості інтеграційних утворень, серед яких, зокрема, можна зазначити і Економічне співтовариство країн Західної Африки, і Східноафриканське Співтовариство, і Спільний ринок країн Східної та Південної Африки, було створено Африканське Економічне Співтовариство. Загалом АЕС можна розглядати як «парасолькову» організацію, під керівництвом якої функціонують всі інші субрегіональні економічні співтовариства задля досягнення мети АЕС – створення єдиного економічного інтеграційного об'єднання в межах всього континенту. Наразі АЕС перебуває на етапі свого становлення [7, с. 10–15].

Договір АЕС передбачає поступове створення Африканського Економічного Співтовариства у шість етапів за трид-

цять чотири роки. Перший етап передбачає «посилення існуючих регіональних економічних співтовариств». Другий етап включає в себе стабілізацію тарифних та нетарифних бар'єрів, митних зборів та внутрішніх зборів на рівні регіональних економічних співтовариств та посилення секторальної інтеграції на регіональному та континентальному рівні. Третій етап передбачає встановлення зони вільної торгівлі та митного союзу на кожному регіональному рівні. Четвертий етап полягає у координації та гармонізації тарифних та нетарифних систем між різними регіональними економічними співтовариствами. П'ятий етап полягатиме у створенні Африканського спільного ринку шляхом ухвалення спільної політики, гармонізації грошової, фінансової та фіскальної політики, а також застосування принципів вільного руху осіб. Зрештою, на останньому, шостому, етапі має відбутися зміцнення Африканського спільного ринку; застосування принципу вільного руху осіб, товарів, капіталу та послуг; інтеграція соціальних, економічних, політичних та культурних секторів; встановлення єдиного внутрішнього ринку; створення Пан-Африканського економічного та монетарного союзу, а також Пан-Африканського Парламенту і введення єдиної Африканської валюти [8, ст. 6].

Пан-Африканський Парламент створюється задля участі населення Африки у процесах економічного розвитку та інтеграції на континенті. Наразі Пан-Африканський Парламент має лише консультативні та дорадчі повноваження. Кінцевою метою є перетворення цієї інституції на повноцінний законодавчий орган, члени якого будуть обиратися шляхом загального голосування, проте наразі призначаються законодавчими органами держав-членів [8, ст. 7, 8, 11, 14; 9, с. 2, 3].

В Установчому Акті Африканського Союзу держави-члени підтвердили їхні зобов'язання щодо досягнення цілей Договору АЕС та заприсяглися працювати задля прискорення створення Африканського Економічного Співтовариства. Слід також зазначити, що положення статті 33 (2) Установчого Акту передбачають, що «положення Акту будуть мати переважну силу по відношенню до положень Договору АЕС у випадку будь-яких суперечностей або несумісності положень» [7, ст. 12, 21].

Таким чином, попри політичну та економічну нестабільність на африканському континенті у цьому регіоні поступово відбувається оптимізація інтеграційних процесів, поряд з якими поступово відбувається і створення єдиного правового простору для держав цього регіону шляхом гармонізації і наближення національних законодавств, визначення однакових стандартів та підходів для регулювання різних сфер міждержавного співробітництва.

Разом з тим африканська підсистема сучасного міжнародного права, як і будь-яка інша його регіональна підсистема, має низку своїх особливостей.

Незважаючи на те, що стаття 24 Глави V Статуту досить чітко покладає першочергову відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки на Раду Безпеки ООН, Статут ООН також містить положення про роль регіональних організацій та домовленостей у підтриманні миру та безпеки в межах відповідних регіонів. Стаття 53 (1) Глави VIII передбачає, що Рада Безпеки ООН «використовуватиме у випадках доцільності такі регіональні домовленості або органи для вжиття примусових заходів під її керівництвом. Але жодних примусових заходів не може бути вжито з огляду на такі регіональні домовленості регіональними органами без відповідних повноважень, наданих Радою Безпеки ООН» [10]. На регіональному рівні підтримання міжнародного миру та безпеки сьогодні здійсню-

ється різними організаціями, серед яких, зокрема, і Африканський Союз.

Особливу увагу привертає стаття 4 Установчого акту АС, яка поряд з принципом невтручання будь-якою державою-членом АС у внутрішні справи іншої держави-члена АС допускає та передбачає «право Союзу на інтервенцію в державу-члена відповідно до рішення Асамблеї з огляду на тяжкі обставини, як-то: воєнні злочини, геноцид та злочини проти людяності» [4]. А проведення такої інтервенції покладається на Раду з Безпеки та Миру АС, що була створена відповідним Протоколом, який підписали держави-члени АС [11, ст. 3, 4, 6]. Право АС на інтервенцію неодноразово ставало предметом дискусій та досліджень різних вчених [12] [13]. Зокрема, ще однією особливістю африканської системи безпеки є принцип «засудження та неприйняття неконституційних змін урядів» [4, ст. 4]. Очевидно, що відповідні положення є відображенням тих проблем, з якими африканський регіон стикається останні півстоліття.

Відповідні особливості африканського регіону отримали своє відображення також у регіональному механізмі захисту прав людини. Очевидно, що контроль за дотриманням прав людини та захист прав людини може більш ефективно здійснюватися саме на регіональному рівні, хоча від початку створення універсальних та регіональних інструментів та механізмів захисту прав людини виникали певні сумніви щодо розбіжностей у переліку прав, які ними охороняються. Звісно, що коло прав, яке підлягало захисту відповідно до Міжнародного біллу прав людини (зокрема, Міжнародних пактів про громадянські та політичні права і про економічні, соціальні та культурні права 1966 року), було ширшим за те, яке передбачалось відповідними регіональними конвенціями про захист прав людини.

Подібна ситуація є досить зрозумілою, адже на регіональному рівні держави створили більш дієві та ефективні механізми захисту прав людини, ніж на універсальному. Тому і коло прав, яким надавалась гарантія реального захисту, не було надто широким. Разом з тим, наприклад, в Африканській Хартії прав людини та народів, окрім індивідуальних прав, передбачалися і колективні права [14, ст. 19–24], а також обов'язки індивідів по відношенню до окремих груп та індивідів [14, ст. 27–29]. На відміну від Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [1, ст. 4] Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [16, ст. 15] та Американської конвенції з прав людини [17, ст. 27], Африканська Хартія прав людини та народів не передбачала можливості відступу від зобов'язань із захисту прав людини. Крім того, як зазначає В.В. Мищик [18, с. 405], Африканська хартія прав людини та народів – це перший загальноафриканський міжнародний договір з прав людини та єдиний міжнародно-правовий акт серед існуючих, що в одному документі містить перелік трьох поколінь прав людини.

У той же час на практиці мали місце колізії, які виникали між універсальними та африканськими регіональними міжнародно-правовими нормами, що було спричинено різною правотворчою та правозастосовною практикою універсальних та регіональних міжнародних органів й організацій. Як приклад можна навести ситуацію, коли Рада Безпеки ООН, діючи на основі Глави VII Статуту ООН, передала ситуацію в Дарфурі Прокурору Міжнародного кримінального суду (МКС) та постановила, що уряд Судану та всі сторони конфлікту в Дарфурі зобов'язані у повній мірі співпрацювати з МКС та його Прокурором, а також надавати їм будь-яку необхідну допомогу. Разом з тим РБ ООН також закликала держави, які не є учасниками Римського Статуту та не мають зобов'язань відповідно до Ста-

туту, так само, як і відповідні міжнародні та регіональні організації, співпрацювати з МКС та Прокурором МКС у повній мірі [19]. Водночас після відповідних наказів МКС про арешт президента Судану Омара аль Башира [20; 21] Африканський Союз зробив низку заяв та рішень, в яких відмовився співпрацювати та сприяти МКС в цьому арешті. Зазначена позиція ґрунтувалася на наявності імунітету у президента Судану. Зокрема, наголошувалося на тому, що Судан не є учасником Римського Статуту. Позиція щодо невиконання відповідного рішення МКС про арешт Омара аль Башира неодноразово наголошувалася в рішеннях Асамблеї АС [22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 30]. На таку ж позицію, викладену в цих рішеннях Асамблеї АС, посилалися, зокрема, Малаві та Чад, коли обґрунтовували невиконання ними зобов'язань щодо сприяння МКС в арешті Омара аль Башира, хоча вони і є учасниками Римського Статуту. З огляду на це Палата попереднього провадження МКС, навівши як приклад відповідну практику та рішення міжнародних судових органів та інституцій, зазначила, що «міжнародне звичаєве право створює виняток по відношенню до імунітетів глав держав, а саме коли міжнародні суди намагаються заарештувати главу держави за скоєння міжнародних злочинів» [31, п. 43; 32, п. 13]. Крім того, Палата попереднього провадження МКС зазначила, що постійне навмисне ухилення від виконання рішень та наказів МКС, пов'язане з обов'язком співпрацювати з МКС щодо арешту Омара аль Башира, є також ухиленням від виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1593 (2005), ухваленої на основі Глави VII Статуту ООН [33, п. 21].

У зв'язку з цим слід наголосити, що універсальні норми в сфері безпеки мають переважну силу, оскільки вони закріплені в Статуті ООН (зокрема, статті 2(4), 51, 52, 53, Глави VII та VIII). А з огляду на положення статті 103 Статуту ООН зобов'язання держав-членів ООН згідно із Статутом ООН мають переважну силу перед будь-якими іншими зобов'язаннями держав-членів ООН. У цьому випадку варто згадати думку І.І. Лукашука, який стверджував, що специфіка міжнародно-правового регулювання в межах регіональних інтеграцій не означає створення регіональних систем міжнародного права. Мова може йти лише про регіональні підсистеми загального міжнародного права або про регіональні підсистеми міжнародно-правового регулювання. Інша тенденція призвела б до руйнації загального міжнародного права [34, с. 193]. І регіональні організації не можуть протиставити свої рішення універсальним обов'язковим міжнародно-правовим нормам, закріпленим чи то у договірному, чи то у звичаєвому міжнародному праві. В подібних ситуаціях перевага завжди залишається за ієрархічно вищою нормою, чи то *jus cogens*, чи то *erga omnes*, чи то зобов'язання відповідно до Статуту ООН згідно його статті 103.

Разом з тим інтеграційні процеси, що відбуваються наразі в межах африканського регіону, схожі на ті, які відбувалися свого часу в межах Європейського Союзу. І попри політичну та економічну нестабільність на африканському континенті у цьому регіоні поступово відбувається оптимізація інтеграційних процесів, поряд з якими поступово створюється єдиний правовий простір для держав регіону шляхом гармонізації і наближення національних законодавств, визначення однакових стандартів та підходів для регулювання різних сфер міждержавного співробітництва. Проте поряд з економічною складовою інтеграційних процесів та з огляду на наслідки колоніалізму особлива увага у правовому просторі цього регіону також приділяється забезпеченню прав людини та народів.

Висновки. Хоча поступове формування сучасних міжнародно-правових регіональних підсистем, зокрема африканської, в деякій мірі сприяло процесу фрагментації універсального міжнародного права, це не може розцінюватися лише з негативної точки зору, адже дуже часто регіональні міжнародно-правові підсистеми були корисними в процесі імплементації універсального міжнародного права (наприклад, у сфері міжнародного права прав людини). І навпаки – універсальне міжнародне право здійснювало та продовжує здійснювати свій вплив на подальший розвиток регіональних міжнародно-правових підсистем.

Література:

1. Левин Д.Б. История международного права / Д.Б. Левин. – М.: Издательство Института международных отношений, 1962. – 136 с.
2. Лукашук И.И. Нормы международного права в международной нормативной системе / И.И. Лукашук – М.: Издательство «Спарк», 1997. – 322 с.
3. UN DOC: Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations (1986) [Електронний ресурс] – Режим доступу до документу : http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf.
4. Constitutive Act of the African Union dated 11.07.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : http://www.au.int/en/about/constitutive_act.
5. Костюнина Г.М. Интеграция в Африке / Г.М. Костюнина // Международная экономическая интеграция. – М.: Экономистъ, 2006. – С. 297–320. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : www.mgimo.ru/files/31193/31193.pdf.
6. UN DOC: United Nations Economic Commission for Africa: «Assessing Regional Integration in Africa II: Rationalizing Regional Economic Communities», Foreword (xiii). – Addis Ababa: 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.uneca.org/sites/default/files/publications/aria2_eng.pdf.
7. Richard Frimpong Oppong. Relational Issues of Law and Economic Integration in Africa. Perspectives from Constitutional, Public and Private International Law [Електронний ресурс] / Richard Frimpong Oppong. – University of British Columbia, Vancouver: 2009. – 345 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://eprints.lancs.ac.uk/33295/1/ubc_2010_spring_oppoing_richard_frimpong.pdf.
8. Treaty Establishing the African Economic Community (1991) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.afrimap.org/english/images/treaty/file4242d957db239.pdf>.
9. Protocol to the Treaty Establishing the African Economic Community relating to the Pan-African Parliament (2000) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.africa-union.org/Official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/protocol-panafrican-parliament.pdf.
10. UN DOC: Charter of the United Nations (24 October 1945 – San Francisco) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.un.org/en/documents/charter/>.
11. Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union dated 09.07.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/content/protocol-relating-establishment-peace-and-security-council-african-union>.
12. Dan Kuwali. The end of humanitarian intervention: Evaluation of the African Union's right of intervention / Dan Kuwali // African Journal on Conflict Resolution. – 2009. – Vol. 9, No. 1. – P. 41–61 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://www.ajol.info/index.php/ajcr/article/view/52165>.
13. Ben Kioko. The right of intervention under the African Union's Constitutive Act: From non-interference to non-intervention / Ben Kioko // International Review of the Red Cross. – 2003. – Vol. 85, No. 852. – P. 807–825. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/5wnjdl.htm>.
14. African Charter on Human and People's Rights (1981) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.achpr.org/instruments/>.
15. UN DOC: A/RES/2200(XXI) “International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, International Covenant on Civil and Political Rights and Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights” dated December 16, 1966 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.un.org/documents/ga/res/21/ares21.htm>.
16. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
17. American Convention on Human Rights “Pact of San Jose, Costa Rica” (1969) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.oas.org/dil/treaties_B-32_American_Convention_on_Human_Rights.htm.
18. Мицик В. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту: [підручник для вузів] / В. Мицик ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин. – К.: Видавничий дім «Промені», 2010. – 722 с.
19. UN DOC: S/RES/1593 (2005) “Sudan” dated March 31, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.un.org/en/sc/documents/resolutions/2005.shtml>.
20. Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir No. ICC-02/05-01/09 dated March 4, 2009 rendered by the Pre-Trial Chamber 1 regarding the Situation in Darfur, Sudan, in case The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/related%20cases/icc02050109/court%20records/chambers/ptci/Pages/index.aspx.
21. Second Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir No. ICC-02/05-01/09 dated July 12, 2010 rendered by the Pre-Trial Chamber 1 regarding the Situation in Darfur, Sudan, in case The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/related%20cases/icc02050109/court%20records/chambers/ptci/Pages/index.aspx.
22. Assembly/AU/Dec.243(XIII) Rev.1 “Decision on the Abuse of the Principle of Universal Jurisdiction – Doc. Assembly/AU/11(XIII)” dated July 3, 2009 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
23. Assembly/AU/Dec.245(XIII) Rev.1 “Decision on the Report of the Commission on the Meeting of African States to the Rome Statute of the International Criminal Tribunal (ICC) – Doc. Assembly/AU/13(XIII)” dated July 3, 2009 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
24. Assembly/AU/Dec.270(XIV) “Decision on the Report of the Second Meeting of States Parties to the Rome Statute on the International Criminal Court (ICC) – Doc. Assembly/AU/8(XIV)” dated February 2, 2010 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
25. Assembly/AU/Dec.271(XIV) “Decision on the Abuse of the Principle of Universal Jurisdiction – Doc. EX.CL/540(XVI)” dated February 2, 2010 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
26. Assembly/AU/Dec.334(XVI) “Decision on the Implementation of the Decisions on the International Criminal Court (ICC) – Doc. EX.CL/639(XVIII)” dated January 31, 2011 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
27. Assembly/AU/Dec.335(XVI) “Decision on the Abuse of the Principle of Universal Jurisdiction – Doc. EX.CL/640(XVIII)” dated January 31, 2011 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
28. Assembly/AU/Dec.419(XIX) “Decision on the Implementation of the Decisions on the International Criminal Court (ICC) – Doc. EX.CL/731(XXI)” dated July 16, 2012 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
29. Assembly/AU/Dec.420(XIX) “Decision on the Abuse of the Principle of Universal Jurisdiction – Doc. EX.CL/731(XXI)” dated July 16, 2012 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
30. Assembly/AU/Dec.482(XXI) “Decision on International Jurisdiction, Justice and The International Criminal Court (ICC) – Doc. Assembly/AU/13(XXI)” dated May 27, 2013 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.au.int/en/decisions/assembly>.
31. Decision Pursuant to Article 87(7) of the Rome Statute on the Failure by the Republic of Malawi to Comply with the Cooperation Requests Issued by the Court with Respect to the Arrest and Surrender of Omar Hassan Ahmad Al Bashir No. ICC-02/05-01/09 rendered on December 12, 2011 by the Pre-Trial Chamber 1 regarding the Situation in Darfur, Sudan, in case The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : <http://www.icc-cpi>.

- int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/related%20cases/icc02050109/court%20records/chambers/ptci/Pages/index.aspx.
32. Decision pursuant to article 87(7) of the Rome Statute on the refusal of the Republic of Chad to comply with the cooperation requests issued by the Court with respect to the arrest and surrender of Omar Hassan Ahmad Al Bashir No. ICC-02/05-01/09 rendered on December 13, 2011 by the Pre-Trial Chamber I regarding the Situation in Darfur, Sudan, in the case of The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/related%20cases/icc02050109/court%20records/chambers/ptci/Pages/index.aspx.
33. Decision on the Non-compliance of the Republic of Chad with the Cooperation Requests Issued by the Court Regarding the Arrest and Surrender of Omar Hassan Ahmad Al-Bashir No. ICC-02/05-01/09 rendered on March 26, 2013 by the Pre-Trial Chamber II regarding the Situation in Darfur, Sudan, in case The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу : http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations%20and%20cases/situations/situation%20icc%200205/related%20cases/icc02050109/court%20records/chambers/ptcII/Pages/index.aspx.
34. Лукашук И.И. Глобализация, государство, право и XXI век. / И.И. Лукашук. – М. : Спарк, 2000. – 279 с.

Зубарь И. В. Международно-правовые аспекты функционирования африканской подсистемы международного права в рамках современного универсального правопорядка

Аннотация. Вторая половина XX века знаменуется новым этапом развития регионализма в международном

праве. Активная правотворческая и правоприменительная деятельность африканских международных региональных организаций способствовала и продолжает способствовать формированию и становлению африканской подсистемы международного права. В статье исследуется вопрос взаимодействия универсальных и африканских региональных международно-правовых норм, а также особенности развития африканской подсистемы международного права на современном этапе.

Ключевые слова: универсальное международное право, региональные организации, африканское право, Африканский Союз.

Zubar I. International legal aspects of African subsystem of international law functioning within the framework of modern universal legal order

Summary. Second half of XX century witnessed a new wave of regionalism in international law. The law-making and application of the law by African international regional organizations contributed and continue to contribute to the formation and establishment of the African subsystem of international law. The article examines the interaction of universal and African regional international legal rules, as well as the specifics of the development of the African subsystem of international law at the current stage.

Key words: universal international law, regional organizations, African law, African Union.